

JOHANN KASPAR LAVATER.

Daar zit hij op zijn ziekestoel, de bekende Zwitsersche predikant Lavater! Een ongeneeslijke ziekte heeft hem aangetast. 't Is de tering, die hem reeds van jongsaf bedreigd heeft en nu al sneller en sneller haar sloopings-werk voortzet.

Dat lichaam moet gepijnigd, afgebroken, worden, en kan de Dood voor dit werk een beter bondgenoot kiezen dan de verschrikkelijke Tering! Meer dan veertig jaren had Lavater met langer en korter tusschenpoozen gearbeid, toen hij in het jaar 1800 voor goed aan het ziekbed gekluisterd werd.

De pijnen werden heviger, zijn kwalen verergerden, maar hij behield zijn geduld en gewone opgeruimdheid. Hij was gelijk aan dien ouden Engelschen prediker, die aan een zijner vrienden schreef: „Ik heb jicht, asthma en nog eenige andere kwalen, maar overigens ben ik heel wel. Als gij toevallig eens hoort van 16 of 17 pond vleesch, die zoek zijn geraakt, weet dan, dat ze mij toebehooren. Ik zie er uit, of men een hulprediker uit mijn lichaam gesneden heeft, en men mij het restant heeft gelaten!”

Zulke opgeruimde naturen zijn benijdenswaardig. Nooit was de hemel zóó donker, of Lavater zag nog ergens een zonnestraal doorkomen, en al bleef ook die ééne straal voor zijn oog verborgen, dan troostte hij zich toch met de gedachte, dat de zon, hoewel voor 't oogenblik onzichtbaar, er toch was.

Een veelbewogen leven lag achter hem, toen deze groote man op het bed, dat zijn sterfbed zou worden, in het jaar 1800 werd neergeworpen.

Hij werd in 1741 te Zürich geboren. Reeds op zijn tiende jaar kwam de begeerte in hem op om predikant te worden en zodoende het geluk van anderen te bevorderen, en in 1769 vatte hij na volbrachte studiën zijn werk op met hoogen ernst en diepen ootmoed.

„Ik wensch nooit een dienaar van menschen te zijn, want dat is tot hun verderf, maar een dienstknecht van Christus, want dat kan tot hun behoudenis dienen,” was hij gewoon te zeggen, en hij toonde in zijn handel en wandel een volgeling van den Heiland te zijn.

Veel werk maakte hij er van om jonge studenten aan te sporen, de misdadigers in gevangnissen te bezoeken en hun het Evangelie te verkondigen, maar dikwijls voegde hij bij zijn opwekking de vermaning: „Beschouwt eerst uw gekruisten Heiland, op Golgotha gestorven ook voor en door uw zonden, en gaat dan tot uw arme verdwaalde medemenschen.”

In 1784 werd zijn gezondheid voor 't eerst ernstig aangetast. Maanden lang was hij genoodzaakt het bed te houden, en menigmaal gebeurde het, dat hij van zijn bed naar den preekstoel en van den kansel naar bed ging.

De grond van al zijn hopen en verwachten en de drijfveer van al zijn daden, was het geloof in de Godheid van den Persoon en in de leer van Jezus van Nazareth.

„Hij wordt elken dag meer onmisbaar voor mij,” zeide hij, „voor mij, den *sterveling* Lavater, voor mij, den *sondaar* Lavater, voor mij, den *machteloozen* Lavater, voor mij, als ik mij zoo mag uitdrukken, den *wijsgeer* Lavater.”

Lavater was een aantrekkelijke persoonlijkheid. Hij was eenvoudig als een kind, maar waar het gold het recht voor de verdrukten te handhaven, onverschrokken als een held. Zijn huis stond altijd open voor geleerden en onkundigen, rijken en armen. Raad en troost en hulp zocht men nooit tevergeefs bij hem. De bekende spreuk boven den ingang van den tempel te Delphi: „Ken uzelf,” wist hij op zichzelf uitnemend toe te passen. *Hij kende zichzelf.*

In plaats van te klagen, gelijk zoo velen, over miskenningen, die hij ondervond, beklagde hij er zich over, dat de menschen veel beter over hem dachten dan hij werkelijk was. Hij betrapte zichzelf op zoo menige ondeugd, zegt hij, die voor de menschen verborgen bleef. Het was hem soms of God zijn zonden en gebreken voor de menschen verborg en zijn deugden openbaarde.

Hij bezat de ware zelfkennis!

In het laatste jaar zijns levens bood een vriend hem aan, om op zijn buitengoed nabij Zürich eenigen tijd te komen doorbrengen, welk vriendelijk aanbod door hem werd aangenomen. Hij schreef van daar aan een kennis: „Ik leef hier opgeruimd en vroolijk te midden van smartelijke beproevingen, want ik word als gedragen op de armen van den Goddelijken Lijder.”

Op het buitengoed zijnde, begon hij een nieuw werk te schrijven, waarin hij onder anderen zegt: „Ik sta dichter aan den rand van het graf dan andere stervelingen; de koude hand des doods drukt reeds zwaar op mijn gekneusde en ongeneeslijke wonden. Hij, in Wien ik geloof, vermag alle dingen; maar naar den uiterlijken schijn en naar mijn innerlijke gewaarwordingen zal ik weldra verdwijnen van het tooneel der zichtbare dingen. Jezus Christus is het groote einddoel van mijn leven op aarde geweest.”

Zijn hoest begon erger te worden en zijn pijnen werden heviger, doch hij bleef even helder als altijd en sprak nog met de grootste opgewektheid over verschillende onderwerpen. Godsdienst, wijsbegeerte en gelaatkunde, waarin hij het zeer ver gebracht had, waren ook nu nog zijn lievelingsdenkbeelden.

In dezen tijd was zijn schoonzuster doodelijk krank. Lavater wilde er heen gedragen worden, om afscheid van haar te nemen.

Toen hij er aankwam — zij woonde in een verwijderd gedeelte der stad — viel hij in een flauwte, die meer dan een uur duurde.

Men zette hem naast haar, en toen vatte hij haar hand en zeide: „Hier zitten wij beiden stervende, maar de liefde sterft niet!”

Hoe groot moet in den hemel de vreugde wezen, wanneer men daar iemand het strand ziet naderen, die in weinige oogenblikken in behouden haven zal zijn! Gered uit de schipbreuk des aardischen levens, zullen ook wij, die den Heere Jezus kennen als onzen Verlosser en Middelaar, spoedig dáár zijn, en in verrukking uitroepen: land, land, heerlijk veilig land!

„Vaartwel,” zeide hij, „moge Jezus Christus, onze medelijdende en liefdevolle Verlosser, met ons zijn.” Op den eersten dag van het jaar 1801 scheen zijn einde nabij. „De engel des doods is niet ver meer,” sprak hij, „ik ken den slag zijner wieken en het geluid, dat de dood ademt.”

Tegen den avond kwam hij weer wat tot kalmte.

Aangenaam werd hij dien dag nog verrast door een pakje, hem door een vriend toegezonden. Het bevatte een lichtscherf voor zijn leeslamp, met het opschrift:

„Aan deze zijde schaduw,
Aan de andere zijde licht.”

Den volgenden dag kwam het einde. Zacht en kalm ging hij de rust in, waarnaar hij met een hijgend verlangen zijn gansche leven had uitgezien.

A. DE RAADT.

